

Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier

Bestyrelsens mundtlige beretning 2023

Fremlagt af Karsten Suhr, formand, ved foreningens årsmøde d. 27. oktober 2023

(Præsentation)

Både den skriftlige og denne mundtlige beretning er bestyrelsens beretninger. Jeg vil derfor gerne indlede med at præsentere medlemmerne af foreningens bestyrelse:

- Bo Mehl Jørgensen, skoleleder på Frederikssund Private Realskole, næstformand i foreningen
- Morten Willas Lund, bestyrelsesformand på Stenløse Privatskole, næstformand i foreningen
- Hans Myhrmann, skoleleder på Randers Realskole
- Dan Ingemann Jensen, skoleleder på Sct. Ib Skole og Børnehave i Horsens
- Thomas Neessen, bestyrelsesmedlem på Laursens Realskole i Aarhus

Desuden:

- Otto Strange Møller, rektor på Ingrid Jespersens Gymnasieskole i København, der er observatør i foreningens bestyrelse.

Bestyrelsen er desværre ikke fuldtallig.

På sidste årsmøde var der ikke kandidater til den ene ledige plads i bestyrelsen, som repræsentant for skolernes bestyrelsesmedlemmer. Dette medførte, at foreningens bestyrelse fra oktober 2022 havde en vakant plads, da der heller ikke var suppleanter til rådighed.

Ifølge foreningens vedtægt udtræder et bestyrelsesmedlem umiddelbart, hvis vedkommende ikke længere er valgbar. I foråret udtrådte Dorrit Kromann af Sct. Josef's Skoles bestyrelse, hvorfor hun som konsekvens også måtte forlade foreningens bestyrelse.

Vi har derfor siden sommeren 2023 haft to vakante pladser i foreningens bestyrelse.

Vi håber naturligvis, at vi efter valghandlingerne i morgen har en fuldtallig bestyrelse samt suppleanter.

(Vi er Danmarks Private Skoler)

Vi er Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier.

Hvis der ikke var frihed, var der slet ingen frie og private skoler! Det er netop derfor, vi siger, at vi er for ening for 'frie og private skoler': "Frie" henviser primært til de frihedsrettigheder, der er givet skolerne.

"Private" henviser primært til den skoletradition, som foreningen er vokset ud af, og som har leveret et betydende bidrag til det danske samfund.

Hvad er vi, og hvad er vi til for?

Vi er forening og interesseorganisation for frie og private grundskoler og gymnasiale uddannelser fordelt over hele Danmark. Vi er primært sat i verden for at gøre en forskel for den enkelte medlemsskole og for medlemsskolerne som fællesskab. Deraf følger også, at vi må arbejde for hele den frie skolesektors interesser.

I Foreningens formålsparagraf i foreningens vedtægt står der:

"Foreningen er en skoleorganisation, hvis formål er at varetage medlemsskolernes faglige, økonomiske, juridiske og pædagogiske interesser, samt varetage skolernes overordnede politiske interesser, herunder arbejde for at sikre skolernes betydende placering i det samlede skolebillede. Foreningen skal arbejde for bevarelse af forældre og elevers ret til et frit skolevalg, uanset deres økonomiske formåen."

Foreningens virke tager netop udgangspunkt i de værdier, der er givet med foreningens formål og de fælles værdier, der binder foreningens skoler sammen. 'Det fælles' rummes i fem kernebegreber – det vi også kalder "den røde tråd": Friheden ... Traditionen ... Ambitionen ... Ansvar ... Værdierne

(Det frie valg)

I foreningens bestyrelse og sekretariat arbejder vi målrettet på at gøre forholdene og vilkårene for at oprette og drive frie og private skoler så gode som muligt.

Det arbejde handler i vid udstrækning om at sikre skolefriheden, altså friheden til at skoler med en anderledes tilgang til undervisning og med tydelige værdier og holdninger, - der ikke nødvendigvis svarer til, hvad der er "mainstream", - har mulighed for at tilbyde skole til forældre, børn og unge.

Sat på spidsen forsvarer vi, at skoler, man ikke selv kunne finde på at sætte egne børn på, skal have mulighed for at eksistere, blot der er nok forældre, børn og unge, der ønsker at benytte disse skoler.

Forudsætningen for dette forsvar er naturligvis, at de samme skoler samtidig overholder de til enhver tid gældende love og bekendtgørelser. Det er frihed under ansvar!

Vi arbejder for forældrenes ret til at vælge den skole og det uddannelsessted, der passer ind i den enkelte families værdier og holdninger.

Det er vigtigt, at borgernes selvbestemmelse tages alvorlig, og at friheden og muligheden for at vælge en skole er realistisk for alle, uanset økonomiske forhold, etnicitet, religiøse forhold eller andet.

Friheden til at kunne vælge bør gælde alle og er, efter vores opfattelse, kendetegnende for et velfungerende demokratisk samfund.

(De vigtige relationer)

Når målet er frihed for skoler og forældre, børn og unge, så går vejen for os oftest via det politiske niveau, altså både de valgte politikere og de ansatte, - embedsfolk og de politiske assistenter i partierne.

I den forbindelse er det ikke nok "bare" at henvise til Grundlovens § 76, selv om det udgangspunkt er helt essentielt.

De politiske relationer er alfa og omega for interessevaretagelsen, for at vi som forening kan påvirke de politiske rammebetingelser og styrke foreningens og skolernes omdømme.

Det er trods alt de folkevalgte politikere, der har bestemmelsesretten.

Valget i november sidste år bragte mange forandringer med sig – ikke kun en regering over midten.

Valgresultatet medførte, at Folketinget kom til at rumme 12 partier, hvoraf to var meget nye. De skal have defineret deres skolepolitik – og vi hjælper gerne til!

Der er hele 65 nye medlemmer i Folketinget. 11 nye politiske ordførere på undervisningsområdet.

Nogle har haft ansvar for andre politikområder tidligere. Nogle er uden tidligere erfaring.

Det er netop ordførerne, der er foreningens vigtigste politiske samarbejdspartnere. Derfor har vi lagt en ekstra indsats for at skabe de vigtige relationer. Relationer, der betyder, at politikerne af egen drift henvender sig til os, når der er dagsordener, der involverer de frie og private skoler. Relationer, der betyder, at vi kan række ud, når vi mener, at der pilles ved skolernes frihed.

(Kendskabet til skoleformen)

65 nye folketingsmedlemmer betød, at 65 andre - mere eller mindre frivilligt - måtte forlade Christiansborg. Flere af foreningens gode og mangeårige relationer i Folketinget genopstillede ikke - eller blev ikke genvalgt. Med dem forsvandt en stor viden om de frie og private skoler, om skoleformen, om historien, om skoletraditionerne og ikke mindst en grundlæggende forståelse af de frie og private skolers betydning for samfundet.

De frie og private skoler har en lang historisk tradition i Danmark – de ældste helt tilbage fra 1500-tallet. Dog blev en stor del af de frie og private skoler oprettet i 1800 og 1900-tallet, hvor den spirende middelklasse var optaget af at etablere skoletilbud – til såvel drenge som piger; skoler, der gav børnene reale færdigheder – deraf realskoler – indenfor de 'almindelige fag' som dansk, skrivning og regning, men også indenfor sprogfag, matematik og naturvidenskaberne - og i forhold som verekundskab og teknologiske emner.

Måske kan man sige, at vi – historisk - var her først, for begrebet "folkeskole" kommer for første gang i anvendelse i lovene i 1894 og 1899, men andre offentlige skoleformer, f.eks. almueskolen og rytterskolerne har alligevel eksisteret tidligere.

De frie og private skoler er ikke blot en del af forsyningskæden. De er ønskede skoler - nye som gamle, der er oprettet på grundlag af værdier og holdninger; det er skoler med dybt engagerede medarbejdere,

forældre og elever. Det er skoler, der samtidig eksisterer på markedsvilkår, og altså også kun fordi de opfylder de forventninger, brugerne af skolen har.

De frie og private skoler er borgernes skoler – civilsamfundets skoler. Man kunne fristes til at kalde skolerne "folkets skoler", men det navn er der andre, der har patent på.

(Ny minister med bundne opgaver)

I forbindelse med valget fik vi som bekendt en ny regering hen over midten i dansk politik. En regering, der skal finde en fælles politik og arbejdsform, der tilgodeser de tre partiers forskellige indfaldsvinkler.

Vi fik også en ny Børne- og Undervisningsminister. Det er nu Mattias Tesfaye, der står i spidsen for bl.a. vores område. Vores indtryk er, at vi nu har fået en minister, der i højere grad er lyttende og søger samarbejde, - dog skal man ikke være i tvivl om, at det er de socialdemokratiske værdipolitiske holdninger, der ligger bag hans virke.

Ministeren har nogle helt klare definerede opgaver foran sig:

Elevfordeling på de gymnasiale uddannelser, flere elever til erhvervsuddannelserne, løsning af udfordringen med de mange unge, der hverken er i uddannelse eller arbejde, mindskelse af skærmbrug i skolerne, frihed til folkeskolen, praksisnær undervisning og måske også en ny karakterskala.

Om der bliver plads til også at beskæftige sig direkte med de frie og private skoler, er usikkert. Det lever vi fint med. Bare vi får lov til at bevare friheden. Vi ved nemlig, at når der sker ændringer i den offentlige skole, så har det indirekte effekt på det frie område.

Vi vil gerne være med, når skole generelt er på dagsordenen. Selvfølgelig har de frie og private skoler også erfaringer at byde ind med. Ministeren er blandt andet interesseret i at høre om disse i relation til trivselsdebatten. Det er klart, at regeringens syn på de frie og private skoler har en stor betydning for hele sektoren, hvorfor vi naturligvis skal tilbyde at dele viden og erfaringer fra vores skolers virke.

(Udspillet om folkeskolen)

Vi var inviteret med til det såkaldte "Topmøde om folkeskolen" dagen inden ministeren offentliggjorde regeringens udspil "Forberedt på fremtiden II" med undertitlen "Frihed og fordybelse - et kvalitetsprogram for folkeskolen".

Det er jo ikke en folkeskolereform, men alligevel er der lagt op til en lang række tiltag, der over de kommende år tænkes at skulle implementeres i folkeskolerne.

Det skal pointeres, at det er forslag fra regeringen, der først skal gennem en politisk drøftelse. Folkeskoleloven er forligsbelagt, så selvom regeringen har flertal, kan forslagene ikke gennemføres uden forligspartiernes accept.

Man kunne fristes til at tro, at ministeren har fået inspiration til udspillet hos de frie og private skoler. I indledningen står der, at folkeskoler over hele landet sættes fri til at skabe en skole, som passer til de lokale behov og ønsker. Forældrene skal gennem skolebestyrelserne have mere magt til at sætte en lokal retning for deres egen skoles udvikling. Er der ikke noget, der lyder genkendeligt?

Vi billiger naturligvis, at folkeskolerne får mere frihed, og vi deler gerne ud af, hvordan friheden kan forvaltes – det har vi jo ca. 200 års erfaringer med.

Udspillet har også flere forslag, der, hvis de bliver vedtaget, kan få direkte indflydelse på skolehverdagen. Det foreslås f.eks., at der skal være flere praktiske fag og mere valgfrihed i udkolingen.

I forslaget forøges antallet af valgfag, og eleverne skal have mulighed for at vælge flere – op til 6 ugentlige lektioner i 8. klasse. Om det bliver såkaldte obligatoriske valgfag, er usikkert.

Ud over de valgfag, vi allerede kender, foreslås, at 'teknologiforståelse' indføres som valgfag og samtidig indgå i de almindelige læreplaner i hele skoleforløbet.

Endnu et nyt fag kan se dagens lys i udkolingen, nemlig "Uddannelse og job" samtidig med, at alle skal i erhvervspraktik.

Da eleverne ikke skal gå længere tid i skole – tvært imod – må der nødvendigvis skæres ned på andre områder. Hvilke, bliver der ikke peget på i udspillet.

Det er også hensigten, at læreplanerne skal omskrives, så de kommer til at rumme mere praktisk virke for eleverne. Hvis dette tiltag skal fungere, så er det nødvendigt også at se på afgangsprøverne og deres udformning. Bundne prøver skaber meget bundne fag. Det er også værd at se på antallet af prøver, der virker helt overvældende.

Hvordan alle disse tiltag, hvis de bliver vedtaget i Folketinget, får indflydelse på de frie og private skoler, vil tiden vise. Vi håber naturligvis at blive indbudt til drøftelser – også selvom forslagene er målrettet folkeskolen.

(Skolefriheden og forældreretten er under pres)

Jeg tror ikke, at jeg har leveret en beretning uden at sige, at skolernes frihed er truet. Nogle kan mene, at vi bare råber "ulven kommer". Men ikke desto mindre, så er fakta, at vi til stadighed skal kæmpe for, at friheden ikke indskrænkes bid for bid. Som vi også har sagt ved tidligere lejligheder, så er det en kamp, der skal vindes igen og igen. Ikke ved at kræve, men ved at skabe.

Det er ganske enkelt ikke nok f.eks. at påberåbe sig grundlovens § 76. Det handler om hvem, der får lov til at definere, hvad bl.a. "Stå mål med-kravet" rummer. Og hvem, der får lov til at definere, hvad god skole er, og hvad der er god kvalitet.

Grundlæggende mener foreningen, at børnene er forældrenes børn – de er ikke statens. Ifølge Grundloven er børn og deres undervisning forældrenes ansvar. Vi siger derfor også ofte, at de frie og private skoler er forældrenes skoler.

(Hvem skal bestemme, hvad der er god skole?)

At gå i skole bærer, i høj grad, målet i sig selv. Skoler skal ikke danne og uddanne i forhold til det, den til enhver tid siddende regering mener er formålstjenligt for samfundet, eller som er mainstream.

Skoler skal danne og uddanne eleverne, så de bliver så dygtige og livsduelige som muligt, så de kan tage ansvar for egne valg. Målet er, at de unge selvstændigt og kritisk kan vælge den uddannelsesvej, og senere livsvej, der svarer til egne evner og interesser.

Friheden er vigtig - og skal ikke indskrænkes af de til enhver tid siddende politikere eller embedsfolks holdning til, hvad de mener, er det rigtige. Vi er forskellige, har forskellige værdier og holdninger, og derfor skal have vi have mulighed for at vælge forskelligt.

Der tales rigtig meget om mangfoldighed for tiden. De frie skoler er netop et stærkt udtryk for diversitet, for der findes omkring 560 frie grundskoler og 29 frie og private gymnasier, der repræsenterer mange forskellige værdier og holdninger.

Så hvem definerer, hvad kvalitet i skolen er?

Det må være brugerne af skolerne, forældre, børn og unge, der definerer, hvad der er god skole.

Hvis skolen ikke leverer, bliver den fravalgt. Ansvar må først og fremmest ligge hos forældrene og de unge.

Når vores sektor i høj grad bliver finansieret af staten, så er det helt legitimt, at staten også gerne vil kontrollere, at skolerne følger de bestemmelser, de er underlagt.

Det tilsyn bliver udført af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet med udgangspunkt i en lang række tilsynsformer.

I tilsynssammenhæng kan det frie skoleområde godt betragtes som besværligt, netop fordi vi som skoler er forskellige, og vi har hver vores måde at drive skole på.

Det kan naturligvis være svært at føre tilsyn med så mange forskellige indfaldsvinkler til undervisning, skolestruktur og skoledrift. Men det er det grundlæggende vilkår, Styrelsen må arbejde under.

Det bliver i øvrigt spændende at følge, hvilken betydning det serviceeftersyn af kvalitetstilsynet i folkeskolerne, der meddeles i regeringens udspil, vil få på Styrelsens arbejde og i forhold til de frie og private skoler.

De frie skoler har ikke brug for en Styrelse, der - med egne ord - vejleder konkret og er anvisende i forbindelse med tilsyn. Som skoler hverken kan eller vil vi puttes i snævre kasser.

Vi vil ikke - en til en - sammenlignes med folkeskolerne eller de offentlige ungdomsuddannelser. Som forening opponerer vi altid, når vi oplever at friheden indskrænkes, eller når tilsyn medvirker til ensretning af skolernes virke. Skolerne har netop mulighed for at gøre tingene på en anderledes måde. Nok skal de frie grundskoler "stå mål med", men vejen, skolerne vælger hen til målet, kan være forskellig. Også på de private gymnasier ønskes indflydelse på tilrettelæggelsen af undervisningen, traditioner og værdigrundlag. Det er jo hele idéen i forhold til at have frie skoler.

(Kravet, der rummer meget, men ikke alt)

Stå mål med kravet kan måske betragtes som håndgribeligt. Kravet om "Frihed og folkestyre" kan synes mere uhåndgribeligt.

Frihed og folkestyrekravet har fyldt utroligt meget og har haft stor betydning for de frie og private skoler i tilsynssammenhæng. For grundskolerne siden 2001, hvor kravet blev indskrevet i Lov om Friskoler og private grundskoler. For de private gymnasier siden 2019.

Formuleringen af kravet er blevet ændret flere gange, og samtidig er fortolkningen og rækkevidden af kravet blevet udvidet.

Skolen forstås i konteksten af frihed og folkestyre-kravet som "alt", hvad der udgør skolen: Eleverne, forældrene, medarbejderne, ledelsen, bestyrelsen. Skolen er både dens bevidste og ubevidste handlinger. Skolen er det, den foretager sig (eller ikke foretager sig). Skolen er også dens værdier, dens grundlæggende antagelser og kultur.

I vurderingen af om skolen lever op til frihed og folkestyrekravet, ses der f.eks. ikke kun på skolens direkte påvirkning af eleverne, men også på den indirekte, kulturelle påvirkning.

I tilsynssammenhæng kan man let få den opfattelse, at frihed og folkestyrekravet er elastisk i metermål. Det kan virke som om, at der ingen grænser er for, hvad der lægges ind under denne hat. Men kravet kan ikke rumme alt, det skal vi fastholde. Selv om kravet griber ind i mange af de essentielle dele, der udgør "skolens virke", skal dét, at en skole ikke overholder frihed og folkestyrekravet minimum kunne underbygges ved, at skolen har undladt at forberede til, udvikle og styrke, give kendskab til og have respekt for:

- Et samfund som det danske med frihed og folkestyre
- Elevernes demokratiske dannelse
- Grundlæggende friheds- og menneskerettigheder
- Ligestilling, herunder ligestilling mellem kønnene

(Hvor hvis skyld?)

Tilsyn legitimerer vores skoleform.

Styrelsen har som målsætning, at de vil føre flere tilsyn. Den målsætning i sig selv, er vi dog betænkelige ved. Det er særdeles belastende for en skole at komme i tilsyn. Derfor ønsker vi også hurtig behandling af de sager, der opstår på basis af de indikatorbaserede tilsyn, af enkeltsagstilsynene, af de tematiske tilsyn m.v. - ja, der er mange forskellige typer af tilsyn på det såkaldte uregulerede område, som den frie skolesektor kaldes. Langvarige og uafsluttede tilsyn skaber stor usikkerhed på skolerne og for skolens aktører. Det kan også have konsekvenser for skolernes omdømme, selv om det viser sig, at der ikke er noget at komme efter.

(Omdømme betyder noget)

Den enkelte skoles omdømme har betydning for skolen, men også for skoleformen. Omdømme betyder noget. Hvordan ser man på os udefra?

Får staten og samfundet noget ud af, at der findes frie og private skoler i Danmark?

Vi vil alle her i salen klart sige: "Ja", det gør staten og samfundet. Vi leverer! Alligevel tales der åbenlyst om de frie og private skolars manglende bidrag i forhold til blandt andet et socialt ansvar - i vores egen terminologi "Samfundsansvaret". Politiske reaktioner på dette har bl.a. været ideer om at ændre tilskudsmodellen, så den vil rumme en socioøkonomisk faktor.

Medlemsskolerne og foreningens løbende svar på den generelle opfattelse af, at de frie og private skoler ikke er ansvarlige i et samfundsperspektiv, er det handlingsorienterede kodeks for samfundsansvar og de 7 samfundsløfter. Det fællesprojekt, som vi vedtog her i salen for nu 3 år siden.

De 7 samfundsløfter indebærer, at medlemsskolerne skal handle; lave indsatser og aktiviteter.

Skolerne skal synliggøre de mange bidrag, de allerede har. Skolerne skal skabe nye aktiviteter og via tydelig kommunikation vise omverdenen, at det negative omdømme, der i nogle kredse hersker, på ingen måde er sandheden om de frie og private skoler.

(Hvordan går det så?)

Hvordan går det så med de 7 samfundsløfter ude i skolehverdagen?

Vi har, gennem de rigtig mange samtaler og møder, foreningen har haft med skolerne, oplevet en positiv holdning til projektet. Vi mener at kunne konstatere, at så godt som alle medlemsskoler har taget stilling til de 7 samfundsløfter og har skabt overblik over, hvilke aktiviteter, der tilgodeser samfundsløfterne, skolen i forvejen har. Rigtig mange skoler har også iværksat nye indsatser og aktiviteter.

Vi mener også at kunne konstatere, at kommunikationen om aktiviteterne er forøget – det er endog rigtig godt, da det jo kun er gennem kommunikation, omverdenen får viden og information.

Så status er, at medlemsskolerne er i gang.

Vi vil snart udsende et spørgeskema til alle skoler, så vi her i 2023 kan få en mellemtid på projektet – og flere informationer om, hvordan den enkelte skole går til værks. Dette med henblik på gensidig inspiration. Vi håber naturligvis, at I alle vil svare.

At I og vi i foreningen er kommet godt i gang, medfører på ingen måde, at vi kan pudse glorien og læne os tilbage. Dette projekt stopper aldrig. De frie og private skoler bør altid vise, at vi tager vores værdier alvorligt og omsætter dem til praksis. Værdierne gør forskellen! Det gælder også værdien om samfundsansvar. Ansvar er vores legitimitet. Vi vil altid gøre det endnu bedre! Det gælder også, når det kommer til de 7 samfundsløfter, hvor det måske er tid at tage fat på nogle af de løfter, der endnu ikke er aktiveret – sikkert fordi de synes svære.

(God skole kræver gode medarbejdere og ledere)

Forudsætningerne for, at vi i den frie skolesektor har mulighed for at drive og udvikle vores skoler, er mange. God skole kræver f.eks. dedikerede bestyrelser, ledere og medarbejdere. En god skole følger med udviklingen – er måske endda et skridt foran. God skole kræver en god økonomi. God skole kræver også frihed. Er disse mange forudsætninger så til stede? Helt overordnet kan vi vel sige ja, det er de, men der er alligevel et 'men'.

Dedikerede ledere og medarbejdere kommer ikke - og bliver ikke - på skolerne, alene fordi vi er frie og private. Værdier og kulturen på skolerne er vigtige parametre. Det er løn og arbejdsvilkår også.

På grundskolernes lærerområde har der gennem mange år været stort fokus på den decentrale løndannelse. Vi kan konstatere, at de frie og private skoler generelt bruger den decentrale løn til at hæve lærerlønnen til et niveau, der er sammenligneligt med lønningerne i de lokale folkeskoler.

Hvis begrebet decentral løn oprindeligt var tænkt som generelle lønreguleringer, så burde man have valgt at lave reelle generelle lønreguleringer. Sådan er forståelsen ikke blevet, hvorfor der nu er blevet lagt et meget stort ansvar på hhv. tillidsrepræsentanter og ledere, for efterhånden er det rigtig mange penge, der forhandles om. Det er også et yderst vigtigt arbejde i en tid, hvor lærermanglen er udbredt. Flere skoler oplever et faldende antal ansøgere ved ledige stillinger. Vi i den frie og private skoleverden bør derfor tilbyde os i forbindelse med læreruddannelsens praktikforløb. Flere steder meddeler læreruddannelser, at de ikke har mulighed for at optage alle ansøgere til læreruddannelsen grundet mangel på praktikpladser. Det kan og bør vores skolesektor være med til at ændre på.

Ved seneste overenskomstforhandlinger fik øvrige ledere på grundskolerne gode forhold, så de frit kan forhandle faste løndelev ud over de fastlagte intervalniveauer.

Anderledes ser det ud for øverste leder, der til stadighed - hvert år - skal forhandle med bestyrelserne om engangsvederlag og resultatløn. Disse løndelev er nødvendige, hvis lederlønnen skal være sammenlignelig med tilsvarende jobfunktioner i folkeskolen. Det er – set fra vores synsvinkel – helt urimeligt - både for lederne og for bestyrelserne ved skolerne i forhold til at kunne tiltrække og fastholde skoleledere.

Skolerne må - indenfor rammevilkårene - have mulighed for at tilbyde øverste leder en fast månedlig løn, der kan måle sig med tilsvarende stillinger i andre skoleformer. Dette uden at bestyrelser og ledere skal forhandle sig til den hvert eneste år.

Vi mener også, at der i lønstrukturen mangler et interval for de helt store skoler. Der er forskel på at være leder på en lille skole og en stor – det skal kunne aflæses i lønstrukturen, hvilket man ikke på nuværende tidspunkt kan i tilstrækkelig grad.

Krav om forbedring af individuelle løn- og arbejdsvilkår er primært en fagforeningsopgave i forbindelse med overenskomstforhandlinger – således også på vores område.

Så vi går ud fra – vi er faktisk sikre på -, at Frie Skolers Ledere benhårdt forfølger dette, når overenskomstforhandlingerne begynder til foråret.

Når vi, som arbejdsgiverforening forsøger at påvirke vores side af forhandlingsbordet, er argumentet netop rekruttering og fastholdelse af skolelederne.

(... og penge)

Overenskomstforhandlingerne står for døren. Der kan helt sikkert forventes lønmodtagerkrav om store lønforhøjelser de næste to år, hvilket skolerne må berede sig på. Hvor store, de bliver, kan man kun gisne om.

Mange skoler har de seneste år kunnet mærke den høje inflation, specielt de stigende energjudgifter. Det har derfor været nødvendigt at kigge grundigt på budgetter for at finde midler til det højere udgiftsniveau.

Det foreliggende forslag til finanslov 2024 har ingen ændringer i fordelingsnøglerne, men temmelig store takststigninger for både grundskoler og gymnasier. Vi har ikke tilkendegivelser om, at der skulle blive rykket rundt på tallene ift. den endelige finanslov, hvorfor vi forventer, at skolerne kan forberede sig på at budgetlægge med både større takststigninger, men også større lønudgifter.

Selvom skoler kan føle sig økonomisk pressede, så bør det overvejes, om en stigning i skolepenge er den rigtige løsning. For vil vores skolesektor, hvis forældrebetalingen øges, ikke i endnu højere grad blive opfattet som en skoleform, der er forbeholdt de økonomisk stærkeste borgere? Vil omverdenens syn på de frie og private skoler forstærkes i, at det er en begrænset del af befolkningen, der kan have deres børn og unge på vores skoler – at de frie og private skolers elevgrundlag ikke er mangfoldigt?

(Skolens mangfoldighed)

Et af vores samfundsløfter til hinanden handler netop om dette: Skolens mangfoldighed.

Løftet lægger op til, at skolen arbejder på at fjerne eller mindske eventuelle barrierer for, at elever, der har svagere sociale eller socioøkonomiske vilkår og baggrunde kan gå på skolen.

Forældrebetaling må siges at være den nok største barriere for lavtlønnede familier.

Foreningen har gennem efterhånden adskillige år arbejdet politisk for at få ekstra midler til fripladsordningen. Fripladstilskud er en særskilt post på finanslovene og altså ikke en afsnøring fra driftsmidlerne.

Hvis politikerne mener, hvad de siger om de frie og private skolers mangfoldighed, så vil det nemmeste og mest effektive redskab være at forhøje bevillingen til fripladser.

Undervisningsordførerne har altid lyttet og nikket positivt til vores forslag, men det er aldrig blevet båret videre til finanslovsforhandlingerne. Det vil det blive i år. Det Konservative Folkeparti har udarbejdet et forslag, der netop vil forhøje fripladspuljen. Om det får en virkning på den endelige finanslov, er naturligvis usikkert, specielt set i lyset af det forholdsmæssige lille disponible beløb, Finansministeren har afsat til finanslovsforhandlingerne. Men det er positivt, at fripladsområdet har fået politisk bevågenhed, og vi kan håbe, at andre politiske partier vil bakke op om forslaget.

På det gymnasiale område har der i flere år været store drøftelser vedr. omfordeling af elever.

Man ønsker, at specielt storbygymnasierne kan få en mere divers elevsammensætning, og at de mindre gymnasier i tyndt befolkede områder kan få flere elever.

Den forrige regering fik vedtaget en elevfordelingsmodel, hvor eleverne skulle omfordeles i forhold til forældrenes indkomst, - samt en transportafhængig fordeling, der ville tilgodese de mindre gymnasier.

Ved samme lejlighed gennemførte et folketingsflertal en tilskudsbegrænsning på de private gymnasier – en egentlig kapacitetsbegrænsning.

Den nye regering har gennemført transportmodellen og udbredte den til hele landet, men har på baggrund af den massive kritik, afskaffet både den forældreindtægtsbaserede fordeling og de private gymnasiers tilskudsbegrænsning.

Det er dog i regeringsgrundlaget slået fast, at der skal findes en ny model til at imødegå den skæve elevsammensætning i storbyerne.

Vi følger den politiske udvikling i denne sag tæt og har naturligvis lagt mærke til ministerens udtalelse om, at der nu ikke skal flyttes på elever, men på ressourcer. Måske er den takstomlægning, på det gymnasiale område, der har været talt om gennem flere år, nu ved at blive realiseret. Om de private gymnasiers tilskud i den sammenhæng kommer i fare, skal vi i sagens natur være opmærksomme på og gøre alt for at modvirke.

Skolens mangfoldighed handler ikke udelukkende om økonomisk trængte familiers børn og unge, men også om at skolen i det hele taget har socioøkonomisk bredde; socialt og kulturelt.

Det handler om, at de frie og private skoler er for alle, der kan tilslutte sig den enkelte skoles værdier.

Det handler også om skolens rummelighed i forhold til elevernes faglige, fysiske eller psykiske forudsætninger.

(Skolens rummelighed)

Vores fælles grundlæggende udgangspunkt er, at alle elever på vores skoler skal blive så dygtige og livsduelige som muligt. Det er en høj ambition. Det kræver målrettede indsatser på skolerne.

Samfundsloftet "Skolens rummelighed og resultater" lægger op til, at skolen etablerer indsatser og aktiviteter, der bidrager til at gøre en forskel for elever med særlige behov.

Antallet af såkaldte specialundervisningselever i grundskolen – og med det menes elever, der er udredt til at have et behov for støtte på mere end 9 klokketimer om ugen, - har gennem flere år været stærkt stigende. Det har medført, at skoleforeningerne i fællesskab har indstillet, at der afsnøres ekstra midler til området – faktisk hele 5,5 %-points af koblingen på 76%, - i omegnen af 480 mio. kr. i 2024 – og at skolerne må budgettere med yderligere udgifter til dette område.

Kan det blive ved? Udfordringerne er mange – ikke kun på det frie skoleområde, men i høj grad også i den offentlige skole. En opgørelse viser, at omkring 1/4 af de afsatte midler til folkeskolerne går til specialområdet.

Er den fordelingsmodel, der har været benyttet siden 2015 på vores område den rigtige? Vil andre modeller give en mere hensigtsmæssig fordeling til gavn for de børn og unge, der har brug for hjælp? Det er muligt ... eller også er det ikke.

En vigtig aktør på dette område er kommunernes PPR.

Det er meget forskelligt fra kommune til kommune, hvorledes PPR betjener de frie og private skoler.

Det er desværre helt sikkert, at betjeningen mange steder opleves som mangelfuld – der er kort og godt for lidt tid i forhold til det antal børn og unge, der har brug for hjælp. Det medfører lange ventetider til stor gene for de henviste børn og unge. Samtidig efterlader det også lærerne i positioner, hvor handlemulighederne ikke er defineret. Det skaber usikkerhed – også i forhold til den øvrige elev- og forældregruppe. Som medarbejder på en skole vil alle gerne gøre en positiv forskel for eleverne, - også ift. de elever, der har det svært.

Spørgsmålet er, hvor længe skolerne kan blive ved med at optage flere elever med særlige behov, hvis de kommunale PPR ikke kan stille faglige medarbejdere til rådighed til råd og udredning.

Det spørgsmål kan skolerne godt rejse overfor kommunerne, - og vi som forening hører gerne om resultaterne. Og så bliver det også her spændende, om regeringens intentioner i folkeskoleudspillet vedr. en psykologfaglig overbygningsuddannelse for lærere og pædagoger samt drøftelse af PPR's rolle og arbejdsfelter giver sig udtryk i, at betjeningen af skolerne, herunder af de frie og private skoler, bliver bedre.

Når der tales om elever med særlige behov fokuseres oftest på de elever, der har et behov for støtte på mere end 12 ugentlige lektioner. Der er jo også de elever, der ikke har så stort et behov, men alligevel har brug for ekstra hjælp. Den gruppe af elever, der måske endda er større, må vi ikke tilsidesætte.

De kan have udfordringer, der truer deres trivsel og regelmæssige skolegang. F.eks. er angst og skolevægning blevet mere almindelige udfordringer, som skoler også skal forholde sig til.

Mange skoler har oprettet særlige initiativer ift. børn og unge med forskellige udfordringer, både for at hjælpe i specifikke situationer, men også for at forebygge, at problemstillinger vokser.

Enkelte skoler har endda ansat psykologer til dels at varetage det arbejde, der ikke, grundet personalemangel, kan blive udført af PPR, dels er med til at forebygge problemer.

(Skolen som forebyggende instans)

Forebyggelse er et væsentligt opmærksomhedspunkt. Med samfundsløftet "Skolen som forebyggende instans" lægges der bl.a. op til, at skolerne arbejder på at fremme psykisk og fysisk trivsel hos skolens aktører, og at skolerne etablerer initiativer, der forebygger mistrivsel.

Specielt elevernes trivsel er et emne med stor bevågenhed.

TV2-udsendelserne "Presset ungdom" satte fokus på en gruppe gymnasieelevers hverdag og deres udfordringer. Ikke alene i skolen, men også i deres fritid, bl.a. på de sociale medier.

Flere undersøgelser peger på, at vi – også som skoler – skal have mere fokus på værdierne i de fællesskaber børn og unge færdes i.

Skolen bør være opmærksom på, hvordan eleverne trives i deres fællesskaber og sørge for at henvise til andre instanser, når udfordringerne ikke kan klares i skoleregi i samarbejdet med forældrene.

Under alle omstændigheder, så er trivselsdebatten essentiel, og måske kan vi, de frie og private skoler, have nogle gode bud på, hvordan der kan etableres forebyggende indsatser og aktiviteter, der medfører god trivsel blandt skolernes elever.

(Skolens fokus på rettigheder og konventioner)

Der er stigende opmærksomhed på, hvordan børn og unge har det i skolen. Der er også, positivt, mere fokus på børn og unges rettigheder.

Med samfundsløftet "Skolens fokus på rettigheder og konventioner" lægges der netop op til, at der arbejdes med at give viden om og fremme rettigheder og konventioner i skolens virke, - blandt skolens aktører.

Det er faktisk også en vigtig del af "Frihed og folkestyrekravet". Frihed og folkestyrekravet bruges bl.a. til at løfte spørgsmål om skolernes pligt til at forebygge og beskytte børn og unge mod alle former for mishandling, krænkelser og diskrimination og til at afhjælpe deres virkninger, når de er sket.

Denne vinkel på kravet har fyldt meget i en række omfangsrige enkeltsagstilsyn ved skoler.

(Skolen til fremtiden)

Hvilken skole skal og vil vi være? Vinklen er vigtig i forhold til at danne og uddanne eleverne til fremtiden.

At forholde sig til fremtidens krav har altid været en vigtig del af de frie og private skolars dagsorden.

Som vi udtrykker det: "At være skole til tiden - og skole til fremtiden".

Meget af skolens og de unges dagligdag er præget af det digitale. Meget undervisning er baseret på digitale platforme, og eleverne sidder også i deres fritid meget bag en skærm.

Der skal, iflg. bl.a. ministeren, være mindre brug af skærme i undervisningen. Det er nemt at sige, men helt sikkert svært at udføre. Som en elevrepræsentant for erhvervsskolerne sagde på et møde i ministeriet, netop om skærmbrug: "Hvad har I voksne tænkt jer? Fra vi var helt små, fik vi en iPad stukket i hånden, fra vi gik i 2. klasse, fik vi en iPhone, så forældrene altid kunne vide, hvor vi var og også være til rådighed. I skolen foregik alting på skærme, og når vi så på de voksne, så var de væk i deres skærme. Hvordan har I tænkt, at vi skal lægge skærmene væk nu?"

Måske handler det ikke så meget om tiden foran skærme, men hvad vi bruger de såkaldte "skærme" til, - især i undervisningssammenhæng.

I foreningen har vi den klare holdning, at det er nødvendigt med centrale bestemmelser om skærmbrug – vi er sikre på, at skolerne nok selv skal finde deres holdning og vej i forhold til dette.

De frie og private skolars succes har altid bygget på en balance mellem tradition og fornyelse: Historien, traditionen, og det man ved virker – og evnen til at udvikle sig med tiden: At være "skole til tiden" og "skolen til fremtiden". Det kræver både stillingtagen, åbenhed og mod.

I skolesammenhæng er man pludseligt blevet meget optaget af betydningen af kunstig intelligens. Bl.a. ifm. introduktionen af ChatGPT. Reaktionen har mange steder været et forbud. Det skyldes i høj grad, at det, som elevernes undervises i, og bedømmes efter, lige netop er det, som bl.a. ChatGPT kan løse.

Efter vores vurdering er forbud for at bevare det eksisterende, herunder de nuværende skriftlige prøveformer, et middel i en kamp, der er dømt til at blive tabt. Der er derimod behov for en debat, der nok stikker dybere, end hvordan man undgår "snyd".

De fleste erkender, at man må tilpasse sig den nye virkelighed, og at det er nødvendigt med en bredere diskussion af, hvordan der skal undervises, hvad man skal lære, og hvad man egentlig skal kunne i en nær fremtid.

ChatGPT og generativ kunstig intelligens varsler forandring for skolen og uddannelsessektoren og for en stor del af de uddannelser og erhverv, skolen forbereder til. Men lad os mane de totale dommedagsprofetier om kunstig intelligens til jorden. Behovet for disse uddannelser og erhverv forsvinder ikke, men arbejdet og processerne omkring dem bliver helt sikkert forandret: "AI will not replace you, people using AI will" (Kunstig intelligens vil ikke erstatte dig, det vil de mennesker, der kan benytte kunstig intelligens).

Også de nyeste digitale teknologier må integreres i skolen. Ja, vi må som minimum prøve at forstå og forholde os til dem i konteksten af skolen.

Måske kunne de frie og private skoler være "first movers" på dette område. Vores skoleform har i hvert tilfælde tradition for at være nytænkende – og beslutningsvejen er hurtigere på en fri og privat skole end den er i det offentlige system.

Med samfundsløftet "Skolen til fremtiden" lægges der op til, at skolerne skal etablere indsatser og aktiviteter, der er med til at udvikle skolen - og som dermed måske kan være med til at bidrage til udviklingen af skolen i Danmark.

(Elevernes videre vej)

Skolen skal have fokus på, hvordan man bedst kan forberede og give eleverne kompetencer til det liv og arbejdsliv, de vil opleve i en nærtstående fremtid.

Det er en del af den private skoletraditions DNA at lægge vægt på, at eleverne skal have de bedste muligheder her og nu og i deres fremtidige liv og arbejdsliv. I det ligger også et fokus på elevernes videre vej i uddannelsessystemet; på det kvalificerede uddannelses- og jobvalg.

Hverken grundskoler eller gymnasier skal uddanne eleverne til bestemte videre uddannelsesveje.

Eleverne skal derimod have de bedste forudsætninger for at træffe deres uddannelses- og jobvalg.

Med samfundsløftet "Elevernes videre vej i uddannelsessystemet" lægges der bl.a. op til, at skolerne sætter særligt fokus på at understøtte kvalificerede uddannelsesvalg og fremmer, at eleverne går videre i uddannelse.

Et vigtigt år i denne afklaringsproces kan være 10. klasse. 10. klasse er ikke et ensartet udbud, tvært i mod er 10. klassestilbuddene forskellige og rammer dermed også forskellige elevgrupper.

I foråret fremlagde Reformkommissionen forskellige anbefalinger, herunder en afskaffelse af 10. klasse og en samtidig oprettelse af en helt ny ungdomsuddannelse, kaldet hpx. En 2-årig uddannelse, der er tænkt som den direkte vej til erhvervsuddannelserne eller, men i mindre omfang, til hf.

Kommissionens anbefalinger er netop anbefalinger. Dog har ministeren udtrykt sig positivt overfor idéen. Samtidig mener han, at det har for store omkostninger ift. 10. klasse og efterskolerne.

Foreningen har udtrykt sin holdning offentligt. Vi mener, det er en indsnævring af de unges valgmuligheder og derfor en dårlig idé at afskaffe 10. klasse. Det afklarende skoleår, 10. klasse, behøver ikke at blive udvidet til to år, og man unnlader fuldstændig at tænke på alle de unge, der efter 10. klasse vælger en gymnasial uddannelse som stx, htx eller hhx.

Det kan synes mærkværdigt, at når kommissionens opgave – måske implicit – var at udtænke anbefalinger, der kunne få flere unge til at vælge en erhvervsuddannelse, at den så ikke analyserede på netop erhvervsuddannelserne, som de unge ikke vælger, og som har et endog meget stort frafald.

Det ville være hensigtsmæssigt at se på, hvordan erhvervsuddannelserne kunne blive mere attraktive i sig selv.

Der er pt. ikke mange meldinger fra hverken ministeren eller regeringspartierne om, hvilken holdning de har til kommissionsanbefalingen. Dog har ministeren oplyst, at en ny uddannelse vil tage lang tid at etablere.

Vi må holde øjne og ører åbne og argumentere for bevarelse af 10. klasse, ligesom vi, så snart der foreligger svar på de mange spørgsmål, vil sørge for grundig information til skolerne.

Dette kan foregå ved en konference, hvor det gode initiativ, som blev iværksat sidste år omkring 10. klasse, kan fortsættes (medlemsnetværket '10. klasse til fremtiden').

(Ansvaret for det store fællesskab)

De frie og private skolars kodeks for samfundsansvar og løfter til hinanden om at have aktiviteter og indsatser, på en række områder, der giver samfundet værdi, er med til at gøre en positiv forskel for omverdenen. Fokus er naturligt nok på skolen og på skolens aktører, men fokus bør også være på det lokale og det globale

At skabe en tydelig samfundsansvarlig profil er rettidig omhu i forhold til den enkelte skoles eksistens på sigt. Det er værdierne, der gør forskellen – det har vi altid sagt. Det er helt sikkert også skolens grundlæggende værdier og kultur, der medvirker til, at den bliver tilvalgt. Imidlertid skal skolerne i dag legitimere sig på andre områder end tidligere og her spiller samfundsansvaret en stor rolle.

Skal vi udvikle vores gode samfund, så skal det store fællesskab være stærkt.

Det store fællesskab vokser ud af utallige mindre og mere nære fællesskaber, der danner rammer om menneskers hverdag. De frie og private skoler er en del af de fællesskaber, der handler om at skabe dannede og livsduelige mennesker, som gør sig umage og tager ansvar for andre.

Vi arbejder som forening for, at skoler har frihed til og mulighed for at iværksætte nye initiativer med dette for øje. Så vi skal ikke hjem, og pudse glorien – vi skal videre og blive endnu bedre.

(Tak)

At kæmpe for de frie skoler og dermed friheden for forældre og unge til frit at kunne vælge den skole og det uddannelsessted, der er bedst for dem, står vi heldigvis ikke alene med. Vi er en lang række foreninger og organisationer, der indædt vil kæmpe for denne frihed til borgene.

Det gælder også om andre områder end skoleområdet, så vi er glade for samarbejdet i det, vi kalder alliancen for "det frie og private initiativ". Her er vi en række forskellige organisationer, der alle arbejder for, at borgerne har et reelt frit valg mellem offentlige og private tilbud. Så tak for samarbejdet i denne forsamling.

Det mest tætte samarbejde foregår imidlertid mellem skoleforeningerne på det frie skoleområde. Og det samarbejde fungerer optimalt – ja jeg kan faktisk ikke huske at samarbejdet har været bedre i de nu godt 20 år, jeg har været med i bestyrelsen. Det er godt, for sammen har vi meget større mulighed for at påvirke de politiske beslutninger og ministerielle processer, der er så vigtige i forhold til at oprette og drive frie og private skoler. Så tak – tusind tak for det gode samarbejde til Friskolerne, Lilleskolernes Sammenslutning, Foreningen af Kristne Friskoler og Deutsche Schul und Sprachverein.

På det gymnasiale område har vi et fint samarbejde med Danske Gymnasier, hvor vi ofte er sammen om henvendelser til ministeriet og politikere. Vi har også i dette samarbejde - og sammen med andre organisationer - skrevet indlæg i forskellige landsdækkende medier. Det er godt, at vi kan være sammen om det generelle, hvorefter vi hver især koncentrerer os om hver vores interessegruppe, - for vores vedkommende de private gymnasier.

På det fagpolitiske område er der mange aktører. Generelt har vi et meget godt forhold til alle fagforeningerne. I enkeltsager står vi naturligvis overfor hinanden, men i forhold til de generelle politiske udfordringer har vi som regel enslydende synspunkter.

Dog kan vi også her, som f.eks. vedrørende elevfordeling i gymnasiet, have meget forskellige holdninger, - alligevel foregår vores dialog med respekt for hinanden.

Derfor vil jeg gerne takke alle fagforeningerne for det gode samarbejde – vores mål er det samme – gode skoler og gode forhold for medarbejderne – de to faktorer er jo afhængige af hinanden.

Omdrejningspunktet for foreningens politiske interessevaretagelse er naturligvis de folkevalgte politikere.

Som ny ordfører på børne- og undervisningsområdet er der meget at sætte sig ind i. Folkeskolernes forhold har naturligvis fyldt meget, hvorfor der måske ikke har været meget tid til overs til de frie og private.

Det er forståeligt. Jeg vil gerne takke for den tid, der alligevel er blevet sat af til - for nogle at genoptage for andre at etablere - et gensidigt tillidsfuldt samarbejde. Det er gavnligt for begge parter at have en kontinuerlig kontakt for derigennem at anerkende og få forståelse for de forskellige synsvinkler.

Foreningens virke indeholder både politisk interessevaretagelse og kommunikation, rådgivning, der er målrettet medlemsskolernes bestyrelser, ledelser og administrationer samt oplæg, kurser, arrangementer og understøttelse af tilknyttede netværk og foreninger. I alt dette er alle foreningens medarbejdere i sekretariatet utrolig vigtige. Der kan sættes rigtigt mange superlativer på medarbejdernes arbejde og dedikation i forhold til skolerne: Tilgængelige, lydhøre, respektfulde, troværdige og professionelle. Kort og godt et fantastisk team, anført på fortrinlig vis af vores sekretariatschef. Så tusind tak til Søren, Simone, Thomas, Erik, Heidi, Rasmus, Kasper, Tine, Anette, Stephanie og Christina.

I foreningens bestyrelse har vi mange gode drøftelser om de udfordringer, skolesektoren står overfor og naturligtvis, hvorledes foreningen skal agere. Det er konstruktive drøftelser, hvor medlemmernes forskellige synsvinkler forenes til strategier og handlinger. Tak til alle i bestyrelsen for jeres arbejde – specielt til Morten og Bo, der i forretningsudvalget er med til at strukturere bestyrelsens arbejde.

Foreningen er til for skolerne. Det er på skolerne, det vigtige arbejde med at skabe den bedste skole for de børn og unge, der går på den, udføres.

Det er jeres fortjeneste, at der findes frie og private skoler, - skoler, der danner og uddanner den næste generation til at overtage og videreudvikle det gode samfund vi lever i. Det gør I fantastisk – så tusind, tusind tak for jeres fantastiske arbejde på skolerne.

(Afslutning)

Hvem er vi? Vi er foreningen Danmarks Private Skoler.

Hvad er vi til for?

Det er den forskel, som foreningen direkte eller indirekte gør for skolerne, både den enkelte skole, alle skolerne og sektoren, at foreningen bør måles på.

Foreningen varetager de forskellige opgaveområder med udgangspunkt i de værdier, der er givet med foreningens formål og med stor bevidsthed om 'det fælles', der binder foreningens skoler sammen.

'Det fælles' rummes i de fem kernebegreber. Disse har derfor også været uundgåelige, gennemgående temaer i denne mundtlige beretning.

De er "vores røde tråd". Så jeg nævner dem igen:

Friheden ... Traditionen ... Ambitionen ... Ansvaret ... og Værdierne

Tak.